NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

XITSONGA RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA: PAPILA I
XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I

MARKING GUIDELINES

Time: 2½ hours 100 marks

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA A XIMBANGU

XIVUTISO XA 1 PROSI

TINHLAMULO: XITSHURIWA XA A

1.1 A a navela ku va mutlangi wa le henhla wa switori eka TV.

1.2 yexe./C.

1.3 Junod na Jeaneth.

1.4 Va hambanile hikuva mana wa Charlie a file rito leri a a tirha na ku hola hi rona hi ku yimbelela.

1.5 Nhlokomhaka yi ri: 'Laha ku nga na ku navela ku na ku humelela', leswi yelanaka na hungu ra xitshuriwa leri vulavulaka hi Charlie loyi a nga fikelela ku navela ka yena ko va mutlangi wa switori eka TV.

1.6 Loko a ha ri na vatswari va yena a a ri xisiwana kasi loko se va lovile u vile n'wankumi.

1.7 Ku nga va leswaku a a swi vona leswaku eAmerika a va ta kuma mali yo tala ku tlula leyi a va kuma yona eAfrika-Dzonga.

1.8 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo leyi a yi kumeke. Xikombiso: Ndzi dyondzile leswaku laha ku nga na ku navela ku na ku humelela. / Ndzi dyondzile leswaku loko u tikarhata wa humelela evuton'wini.

1.9 1.9.1 Ku xaniseka.

1.9.2 Ntirho wo tlanga switori exitejini a ku ri wo tika swinene.

1.10 A nga va a tshikeleriwile miehleketo hi ku va a file rito a nga ha koti ku yimbelela. / A nga va a tshikeleriwile miehleketo hi ku hundza emisaveni ka nuna wa yena. / A nga va a tshikeleriwile miehleketo hi ku hambana na nuna wa yena.
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.)

1.11 Ndzi vona onge hileswi a a ri hava munhu loyi a ta n'wi hlayisa leswaku a kota ku hanya.

1.12 A ndzi ta va ndzi n'wi tsundzuxile leswaku a nga lan'wi hikuva laha ku nga na ku navela ku na ku humelela.

IEB Copyright © 2024

TINHLAMULO: XITSHURIWA XA B

1.13 Ku na waxisati loyi a nga eku pfuleleni ka xilawulamoya wa yindlu lexi hayekiweke ekhumbini hi rhimoti.

1.14 Ku hisa kumbe ku titimela endlwini a ku lawuleki.
(Amukela na maveketelelo man'wana lama twisisekaka.)

1.15 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena. Xikombiso. Xi nga va xi tsakile swinene, hikuva xi kota ku lawula ku hisa kumbe ku titimela ka yindlu ya xona hi nkarhi wun'wana na wun'wana.
(Amukela na mavonelo man'wana lama twisisekaka.)

XIYENGE XA B

XIVUTISO XA 2

TINHLAMULO: XITSHURIWA XA C

KU VUYERIWA LOKU VANTSHWA VA KU KUMAKA LOKO VA HLAYA MAPHEPHAHUNGU

Mukamberiwa a nga ha longoloxa tipoyinti tin'wana na tin'wana ta ntlhanu exikarhi ka leti landzelaka:

1. ku hlaya maphephahungu ku antswisa ntivomarito wa vantshwa.
2. Vantshwa va kota ku antswisa vuswikoti bya vona byo hlaya.
3. Va dyondza ku ehleketa hi vuxoperi loko va hlaya maphephahungu.
4. Ku tumbuluxa miehleketo na timhaka tintshwa evuton'wini bya vona.
5. Va tiva timhaka ta le tikweni, emigangeni leyi va tshamaka eka yona na le misaveni hinkwayo.
6. Swi nyika vantshwa nkarhi wo wisisa miehleketo no kuma mahungu yo karhi ematshan'weni ya laha va toloveleke ku ma kuma kona.

(Mikutlunya ya ntlhanu ntsena.)

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA C NTIVORIRIMI NA MATIRHISELO YA RIRIMI

XIVUTISO XA 3 KHATHUNI

TINHLAMULO: XITSHURIWA XA D

3.1 Swi le kaya. / Swi le kamareni ro dyela.

3.2 I ku kombisa vun'wini. / I ku kombisa mutsari wa khathuni.

3.3 Ku na swimunhuhatwa swimbirhi, xa xinuna na xa xisati, laha xa xinuna xi rivalelaka xa xisati endzhaku kaloko xi komberile ku rivaleriwa eka xihoxo lexi xi xi endleke.

3.4 I varhandzani. / I vanghana.

3.5 Ndzi vona yi ri kahle hikuva munhu loko a ku dyoherile kutani a kombela rivalelo u kombisa ku tisola, hikokwalaho u fanele u n’wi rivalela.

3.6 Swi kombisa leswaku i ximunhuhatwa lexi nga na vumunhu bya kahle, lexi tivaka leswaku loko xi dyoherile un'wana xi fanele ku kombela rivalelo.

XIVUTISO XA 4 XINAVETISO

TINHLAMULO: XITSHURIWA XA E

4.1 Eka hina ku xava vanhu lava tivaka timhaka ta vona.

4.2 Ku koka rinoko ra vaamukeri va hungu. / Ku endlela leswaku vaamukeri va hungu va vona vhengele hi ku olova.

4.3 Xi nga va xi kongomisiwile eka vanhu hinkwavo lava lavaka ku xava mateki ya muxaka lowu navetisiweke.

4.4 Riqingho ra 000 576 9936. Imeyili ya mbhazimakc.co.za.
(Vutihlanganisi byimbirhi ntsena).

4.5 I marito lama nge: 'Hi rona vhengele ntsena leri xavisaka mateki yo tiya emisaveni hinkwayo', leswi nga riki ntiyiso hikuva ma kona man'wana lama xavisaka mateki yo tiya ku fana na ra vona kumbe ku ri tlula.

4.6 I ku endlela leswaku vaamukeri va hungu va ta loloha ku hlaya. / I ku endlela leswaku vhengele ri tisirhelela hi wona ku kota ku sivela muxavi ku tlherisa kumbe ku cincisa mateki lama nga na xihoxo.

IEB Copyright © 2024

XIVUTISO XA 5 PROSI

TINHLAMULO: XITSHURIWA XA F

5.1 Swa **olova** n'wananga, himpela ndzi to fa na vusiwana bya mina?

5.2 Loko ndzi huma laha kaya ndzi ya ekerekeni ntsena.

5.3 Manana, kule hi le ndzhaku. Mandela u hi kutsurile evuswetini bya vutomi.

5.4 A ndzi ta xi tirhisa loko ndzi khutaza munhu loyi a humelelaka hi makhombo yotala leswaku a nga heli matimba swi ta hela.

5.5 I timitsu ta njhani to kala ti nga boli?

5.6 Mukamberiwa u ta vumba xivulwa xin'wana hi rito 'huma' lexi nga na nhlamuselo yo hambana na leyi nyikiweke eka papila ra swivutiso. Xikombiso.

Xikolo xa hina xi huma hi awara ya nharhu nanhlikanhi.
(Amukela na tinhlamulo tin'wana leti twisisekaka.)

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA D VUTLHOKOVETSERI

1A XITLHOKOVETSELO XO KA XI NGA RI XA NDZAWULELO

XIVUTISO XA 6 XIMBANGU

***SWIPHATO SWA XITSONGA* – S.J. Malungana na M.T. Babane**

6.1 Xitlhokovetselo lexi xi vulavula hi ku hoyoxeriwa na ku vuyisiwa ka swidyondzeki leswi tokoteke eka tidyondzo ta swona. Mutlhokovetseri u kombela leswaku swidyondzeki leswi swi fanele swi pfuna tiko hi ku ri komba ndlela. Emakumu u swi tsundzuxa leswaku swi nga tshuki swi byela lava ha lavaka ku ya dyondza leswaku ku dyondza eyunivhesithi swa tika hikuva swi nga endla leswaku va loloha ku ya dyondza na vona.

6.2 Mi hlantswiwile mabyongo. / Ntila wa 5.

6.3 tsandzekangi./B.

6.4

A – (Ririmi ro gega)		**B – (Nhlamuselo ya mutlhokovetseri)**
6.4.1 Homu, homu, ha mi vuyisa mathwasana yerhu.	(c)	Ku amukeriwa ka vadyondzi lava ha ku pasaka tidyondzo ta vona.
6.4.2 Hakunene ma dzuneka.	(a)	Ku va vanhu vo xiximeka.
6.4.3 Mi lo nchaa, a mi tilumalumi.	(b)	Ku vulavula hi vutitshembi lebyikulu.

IEB Copyright © 2024

1B SWITLHOKOVETSELO SWA NDZAWULELO

NTLHUVUTSO WA VUTOMI – Dr. M. D. Ndove

XIVUTISO XA 7 XIMBANGU

LOKO A WU LO NDZI YINGISA – Dr. M.D. Ndove

7.1 Xitlhokovetselo lexi xi vulavula hi nhwana loyi a saleke na gome leri vangiweke hi ku kala a nga yingisangi munghana wa yena loyi a a n'wi rhandza ngopfu. Nhwana loyi u tinghenisile eka ku rhandzana na wanuna loyi a n'wi cheleke vuvabyi hikokwalaho ka ku yengiwa hi mali leyi a a ri na yona. Sweswi nhwana loyi u le ku xanisekeni swinene hi vuvabyi lebyi a cheriweke hi wanuna loyi se a nyamaleleke.

7.2 Ivi wena wo yengiwa hi macheleni ya xikanyana lexiya. / Ntila wa 3.

7.3 etlele. / B.

7.4

A – (Ririmi ro gega)		**B – (Nhlamuselo ya mutlhokovetseri)**
7.4.1 Xitahikufamba xi huma kwalomo.	**(c)**	Xi ku tela hi ndhawu leyi nga tivekiki.
7.4.2 Xi ku yisa hala na hala;	**(b)**	Xi ku hungasa.
7.4.3 Xi yile kwihi xiyisa lexiya a wu xi bombisa?	**(a)**	Xi ku nyamalalerile.

IEB Copyright © 2024

XIVUTISO XA 8 XIMBANGU

XIYIMO XA HUNDZA – Dr. M.D. Ndove

8.1 Xitlhokovetselo lexi xi vulavula hi munhu loyi a tsundzuxiwa leswaku hambiloko swiyimo swa yena swi tika a nga fanelangi a tidlaya hikuva swi ta hundza.

8.2 Kutani wena munhu u karhatekela yini hi xiyimo xa namuntlha ke? / Ntila wa 4.

8.3 horisa/C.

8.4

A – (Ririmi ro gega)		**B – (Nhlamuselo ya mutlhokovetseri)**
8.4.1 U tekela yini nghole?	(b)	Ku tidlaya hi ku tiboha hi ntambu.
8.4.2 U ticukumetela ku yini exiporweni.	(c)	Ku tidlaya hi xitimela.
8.4.3 U funyela yini maphilisi?	(a)	Ku tidlaya hi mirhi.

Ntsengo hinkwawo: 100

IEB Copyright © 2024